

Årsrapport 2016

Stadsbyggnads- nämnden

Rapport från
Stadsrevisionen

Nr 28, 2017

Dnr 3.1.2-52/2017

Den kommunala revisionen är fullmäktiges kontrollinstrument för att granska den verksamhet som bedrivs i nämnder och bolagsstyrelser. Stadsrevisionen i Stockholm granskar nämnders och styrelserns ansvarstagande för att genomföra verksamheten enligt fullmäktiges uppdrag. Stadsrevisionen omfattar både de förtroendevalda revisorerna och revisionskontoret.

I ”årsrapporter” för nämnder och ”granskningspromemorior” för styrelser sammanfattar Stadsrevisionen det gångna årets synpunkter på verksamheten. Fördjupade granskningar som sker under året kan också publiceras som projektrapporter.

Publikationerna finns på Stadsrevisionens hemsida. De kan också beställas från revisionskontoret.

Till
Stadsbyggnadsnämnden

Årsrapport 2016 för stadsbyggnadsnämnden

Revisorerna i revisorsgrupp 2 har avslutat revisionen av stadsbyggnadsnämndens verksamhet under 2016.

Revisorerna har den 15 mars 2017 behandlat bifogad årsrapport och överlämnar den till stadsbyggnadsnämnden för yttrande senast den 30 juni 2017.

På uppdrag av revisorerna i revisorsgrupp 2.

Michael Santesson
Ordförande

Maria Lövgren
Sekreterare

Sammanfattning

Verksamhetens ändamålsenlighet och ekonomi

Sammantaget bedöms att stadsbyggnadsnämnden i allt väsentligt har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Nämnden redovisar ett resultat på 0,1 mnkr och det verksamhetsmässiga resultatet är förenligt med kommunfullmäktiges mål.

Genomförda granskningar visar dock på förbättringsområden bland annat avseende planeringsprocessen för lokaler för förskolebarn och skolbarn samt effektiviteten i stadsbyggnadsprocessen inom projektplanering, bemanning och arbetsfördelning. Därtill visar granskning av arbetsmiljöarbetet inom bygglovsavdelningen att det är av vikt att planerade åtgärder för en förbättrad arbetsmiljö genomförs.

Intern kontroll

Nämndens interna kontroll bedöms i huvudsak vara tillräcklig. Av revisionskontorets redovisning framgår att vissa brister har noterats bland annat vad gäller följsamhet till avtal och avtalsuppföljning, stickprovskontroller vid fakturering samt incidenthantering, uppföljning och rapportering gällande informationssäkerhet. Bristerna är dock inte av den omfattningen att de påverkar den sammanfattande bedömningen.

Bokslut och räkenskaper

Bokslut och räkenskaper bedöms i allt väsentligt vara rättvisande samt följer gällande regler och god redovisningssed.

Uppföljning av tidigare års granskningar

Nämnden har delvis beaktat revisorernas rekommendationer i föregående års granskningar. Rekommendationer som återstår är bland annat att beslutsunderlag ska innehålla realistiska tidplaner, införande av rutiner för dokumentation av planering för bostäder med särskild service samt avtalsuppföljning.

Innehållsförteckning

1	Årets granskning	1
2	Verksamhetens ändamålsenlighet och ekonomi	1
2.1	Ekonomiskt resultat	2
2.1.1	<i>Driftverksamhet</i>	2
2.1.2	<i>Investeringsverksamhet</i>	2
2.2	Verksamhetsmässigt resultat	2
3	Intern kontroll	4
4	Bokslut och räkenskaper	6
5	Uppföljning av tidigare års granskning	6
	Bilaga 1 - Årets granskningar	8
	Bilaga 2 - Uppföljning av lämnade rekommendationer	14
	Bilaga 3 - Bedömningskriterier	19

1 Årets granskning

Den årliga revisionen omfattar granskningar och bedömningar inom följande områden:

- Verksamhetens ändamålsenlighet och ekonomi
- Intern kontroll
- Bokslut och räkenskaper

Revisionen har utförts enligt kommunallagen och andra tillämpliga lagar samt reglementet för stadsrevisionen och god revisionsordning i kommunal verksamhet. Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning av nämndens verksamhet. Kriterier för bedömningen redovisas i *bilaga 3*.

I rapporten redovisas översiktligt resultatet av revisionsårets grundläggande och fördjupade granskningar. De granskningar som genomförts under revisionsåret redovisas närmare i *bilaga 1*.

En uppföljning av hur nämnden har beaktat rekommendationer från tidigare års granskningar redovisas översiktligt i rapporten och mer detaljerat i *bilaga 2*.

De förtroendevalda revisorerna har under året träffat representanter för nämnden den 11 april i samband med genomgång av 2015 års granskning och avstämning inför 2016.

Granskningsledare har varit Åsa Sandgren vid revisionskontoret och Anders Rabb vid PwC.

Årsrapporten har faktakontrollerats av förvaltningen.

2 Verksamhetens ändamålsenlighet och ekonomi

I detta avsnitt redovisas en granskning av om nämndens resultat är förenligt med kommunfullmäktiges mål samt följt de beslut, riktlinjer, gällande lagstiftning och andra föreskrifter som gäller för verksamheten. Bedömningen avser såväl genomförandet som resultatet av verksamheten.

Sammantaget bedöms att stadsbyggnadsnämnden i huvudsak har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

2.1 Ekonomiskt resultat

2.1.1 Driftverksamhet

Nämnden redovisar följande budgetutfall och avvikelser för år 2016:

Mnkr	Budget 2016	B o k s l u t 2 0 1 6			Budget-avvikelse 2015
		Utfall	Avvikelse		
Driftbudget					
Kostnader	469,3	455,7	13,6	2,9%	-25,5
Intäkter	303,8	293,3	-10,5	-3,5%	14,8
Verksamhetens nettokostnader	165,5	162,4	3,1	1,9%	-10,7
Kapitalkostnader	0,0	3,0	-3,0		-3,0
Driftbudgetens nettokostnader	165,5	165,4	0,1		-13,7

Av ovanstående redovisning framgår att nämndens utfall avviker med +0,1 mnkr i förhållande till budgeten. Utfallet visar att budgethållningen har varit tillräcklig.

Både kostnader och intäkter är cirka 10 mnkr lägre än budgeterat. Enligt nämndens redovisning beror intäkternas avvikelse på lägre planavgifter än budgeterat till följd av vakanser för planhandläggare. Avvikelsen avseende kostnaderna beror i huvudsak på lägre lönekostnader. Nämnden har förklarat avvikelserna på ett i huvudsak tillräckligt sätt men redovisningen kan utvecklas.

2.1.2 Investeringsverksamhet

Nämnden har förbrukat 1,5 mnkr av investeringsbudgetens 2 mnkr. Bland annat har två bilar köpts in till stadsmättningsverksamheten.

2.2 Verksamhetsmässigt resultat

Nämndens resultat för 2016 bedöms i huvudsak vara förenligt med de mål som fullmäktige fastställt. Bedömningen grundas på en granskning av nämndens verksamhetsberättelse samt på övriga granskningar som har genomförts under året.

Nämnden bedömer att kommunfullmäktiges verksamhetsmål uppfylls i huvudsak. Av 18 fullmäktigemål bedöms alla utom ett uppfyllas helt. Målet *Stockholm är en företagsvänlig stad* uppfylls

delvis. Det beror på låga omdömen för bemötande och näringslivets nöjdhet vid kontakt med staden men även att indikatorn för handläggningstiden avseende bygglovsbeslut inte uppnås.

Nämnden har nått årsmålen för fyra av fem indikatorer kopplade till målet *Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo*. Utfallet visar att antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner är 7 671 mot årsmålet 7 000 bostäder och antal bostäder i start-PM är 12 054 att jämföra med ett årsmål på 8 000 bostäder. En indikator uppfylls inte, genomsnittlig tid från start-PM till beslutad detaljplan. Utfallet blev 22 månader mot årsmålet 18 månader. Det är en månad kortare än utfallet för 2015.

Utfallet för målet *Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor* mäts endast med indikatorn för sjukfrånvaro eftersom medarbetarenkäten inte har genomförts under 2016. Tidigare medarbetarenkäter har bl.a. visat låga värden för ledarskapsindex, styrningsindex och motivationsindex. Delar av stadsbyggnadskontoret har en hög personalomsättning, särskild på bygglovsavdelningen. Ett arbete för att förbättra arbetsmiljön har påbörjats under 2016 och en plan för kommande år finns framtagen. Sjukfrånvaron har minskat under året från 4,7 procent till 4,1 procent men ligger fortfarande över nämndens årsmål på 3,8 procent.

Revisionskontoret har genomfört en granskning av nämndens styrning och uppföljning för att leva upp till gällande lagstiftning om arbetsmiljöansvar samt fullmäktiges mål om att vara en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor. Bedömningen är att stadsbyggnadsnämndens styrning och uppföljning av arbetsmiljöarbetet har förbättrats. Granskningen är genomförd på bygglovsavdelningen med utgångspunkt i avdelningens arbetsmiljösituation. För att nå målbilden om en attraktiv arbetsplats krävs att planerade åtgärder genomförs. Nämnden bör även beakta behovet av regelbundna bedömningar av risker för ohälsa.

Revisionskontoret har även genomfört två granskningar avseende styrning och planering av byggandet i staden. Den ena visar att planeringsprocessen, avseende lokaler för förskolebarn och skolebarn, inte är tillräckligt ändamålsenlig och effektiv. Bedömningen grundas på stadsbyggnads- och exploateringskontorets bristande samverkan med verksamheterna avseende planeringen av förskolor och grundskolor. För att klara prognostiserad ökning av antalet barn och elever rekommenderas samverkan mellan berörda parter struktureras i ett tidigt skede.

Den andra granskningen, som avser stadsbyggnadsprocessen, visar att stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden behöver förbättra effektiviteten i stadsbyggnadsprocessen. Det handlar främst om projektplanering, bemanning av projekt och arbetsfördelningen under året. För att klara det långsiktiga bostads målet krävs fortsatt arbete för att utveckla processerna. Inom staden har flera olika utvecklingsprojekt påbörjats för att effektivisera delprocesserna. Detta sker inom olika byggprojekt och i förvaltningarnas interna processer, vilket bland annat leder till förbättrad samverkan. Stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden rekommenderas att i tidigt skede samplanera projekten för att säkra resurserna inom respektive bostadsprojekt samt att bostadsprojekten planeras utifrån realistiska tidplaner bland annat för att få en bättre styrning i projekten. Stadsbyggnadsnämnden rekommenderas dessutom att se över planeringsprocessen i syfte att få en jämnare arbetsfördelning under året.

Därtill har granskning genomförts av om dialogen med medborgarna i projektet Nya Slussen sker enligt stadens riktlinjer och lagstiftning. Nämnden har ingått i granskningen som ansvarig för detaljplaneprocessen. Revisionens samlade bedömning är att dialogen i projektet Nya Slussen sker enligt stadens riktlinjer och lagstiftning. De flesta av dessa riktlinjer är dock inte politiskt beslutade, vilket betyder att den politiska styrningen av dialogen med medborgarna är relativt svag och bör stärkas. Nämnden bör därför ta ställning till formerna för dialogen med medborgarna.

Revisionskontorets granskningar redovisas mer detaljerat i bilaga 1.

3 Intern kontroll

Den interna kontrollen är en integrerad del i verksamhetens styrning och uppföljning. En tillräcklig intern kontroll innebär att kontrollen är aktiv och ändamålsenlig. Att arbetet med den interna kontrollen är strukturerat samt integrerat i organisationen, system och det löpande arbetet. Den interna kontrollen säkerställer, med en rimlig grad av säkerhet, att verksamheten drivs effektivt, att lagar, förordningar och andra regler följs samt att en tillförlitlig finansiell redovisning och rättvisande rapportering om verksamheten lämnas.

Sammanfattningsvis bedöms att nämndens interna kontroll i huvudsak har varit tillräcklig. De iakttagelser som ligger till grund för denna bedömning redovisas nedan. Av redovisningen framgår att

vissa brister har noterats. Bristerna är dock inte av den omfattningen att de påverkar den sammanfattande bedömningen.

En del i nämndens interna kontroll är att säkerställa en ändamålsenlig styrning och kontroll av ekonomi och verksamhet. En granskning av nämndens verksamhetsplan för år 2016 visar att nämndens egna mål i huvudsak ansluter till kommunfullmäktiges mål för den verksamhet som nämnden bedriver. Nämnden har för flertalet verksamhetsområden fastställt mål för ekonomi och verksamhet. Flertalet av dessa saknar dock mätbara indikatorer.

Nämnden har en i huvudsak tillfredsställande uppföljningsstruktur. Ekonomi, verksamhet och kvalitet följs systematiskt upp i samband med nämndens månads- och tertialrapporter. De ekonomiska månadsrapporterna som kontoret tar fram presenteras i nämnden.

Årets uppföljningar har identifierat ekonomiska problem inom framförallt planavdelningen på grund av minskade planintäkter till följd av vakanser för planhandläggare. Nämnden har genomfört åtgärder för att komma tillrätta med budgetavvikelsen genom bland annat kartläggning av kostnader inom IT-området, analys av intäkter för detaljplaner och program samt fokus på uppföljning av debiteringsgrad. Åtgärderna har varit tillräckliga och tidigare under året redovisade underskott har hanterats. Nämnden redovisar en ekonomi i balans med budgeten.

Nedanstående sammanställning visar att prognossäkerheten i nämndens tertialrapporter har varit god. Prognossäkerheten har förbättrats jämfört med tidigare år.

Mnkr	Tertial-rapport 1 2016	Tertial-rapport 2 2016	Bokslut 2016	Avvikelse T2 - bokslut	
Driftbudgetens nettokostnader	170,7	166,4	165,5	0,9	0,5%
Nettoinvesteringar	2,0	2,0	1,5	0,5	25%

Revisionskontorets granskning av nämndens system för intern kontroll visar att nämndens arbete med riskanalys och internkontrollplan i huvudsak är tillräckligt. Nämndens system för intern kontroll har aktualiserats och fastställdes i samband med verksamhetsplan för 2016. Uppföljning av internkontrollplanen för 2016 redovisas kortfattat i bilaga till verksamhetsberättelsen. Kontrollerna har i huvudsak genomförts och uppföljningen visar på få avvikelser. En av de planerade kontrollerna, av genomförda upphandlingar, har inte genomförts.

Revisionskontoret har genomfört ett antal granskningar av nämndens interna kontroll, se bilaga 1. Dessa har bland annat omfattat följsamhet till avtal och avtalsuppföljning samt fakturering av bygglovsavgifter.

Dessutom har granskning genomförts i syfte att bedöma hur nämnden arbetar med informationssäkerhet utifrån stadens riktlinjer. Granskningen visar att nämnden till stor del arbetar systematiskt och följer upp informationssäkerheten utifrån stadens riktlinjer. Nämndens riskanalys har dock inte någon specifik koppling till informationssäkerhet och det har inte genomförts någon löpande uppföljning inom området informationssäkerhet. I granskningen har systemet Public 360 granskats utifrån informationssäkerhet. Systemet är informationsklassificerat, senaste klassificeringen gjordes 2013. Utifrån gjorda iakttagelser rekommenderas nämnden att kontinuerligt genomföra informationsklassificeringar och riskanalyser samt koppla klassificeringen till arbetet med riskanalysen. Vidare bör nämnden tydliggöra hur incidenthantering, uppföljning och rapportering gällande informationssäkerhet ska ske.

4 Bokslut och räkenskaper

I detta avsnitt redovisas en bedömning av om nämndens bokslut är rättvisande samt om räkenskaperna är upprättade enligt kommunala redovisningslagen och god redovisningssed.

Sammanfattningsvis bedöms att bokslut och räkenskaper i allt väsentligt är rättvisande. Bedömningen baseras på en granskning av nämndens bokslut och på de övriga granskningar som genomförts under året.

5 Uppföljning av tidigare års granskning

Tidigare års granskning av nämndens verksamhet har utmynnat i ett antal rekommendationer. Revisionskontoret gör årligen en uppföljning och bedömning av hur nämnden har beaktat rekommendationerna, se *bilaga 2*.

Uppföljning visar att nämnden i delvis har beaktat revisionens rekommendationer. De väsentligaste rekommendationerna som återstår att genomföra är bland annat att beslutsunderlag för start-

PM ska innehålla realistiska tidplaner, införande av rutiner för dokumentation av planering för bostäder med särskild service samt avtalsuppföljning.

Bilaga 1 - Årets granskningar

Granskningar och projekt under perioden april 2016- mars 2017

Verksamhetens ändamålsenlighet och ekonomi

Lokalförsörjning, förskola och skola (nr 8, 2016)

Revisionskontoret har genomfört en granskning av om stadens planeringsprocess, avseende lokaler för förskolebarn och skolbarn, är ändamålsenlig och effektiv för att klara prognostiserad ökning av antalet barn och elever. I granskningen har även rekommendationerna som framfördes i projektrapporten Styrning av lokalförsörjning, nr 2 2014, följts upp. I granskningen ingick kommunstyrelsen, utbildningsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB) samt stadsdelsnämnderna Bromma och Hägersten-Liljeholmen.

Den sammanfattande bedömningen är att planeringsprocessen, avseende lokaler för förskolebarn och skolbarn, inte är tillräckligt ändamålsenlig och effektiv. Bedömningen grundas på den bristande samverkan avseende planeringen av förskolor och grundskolor. Detta gäller i första hand kontakter mellan exploaterings- samt stadsbyggnadskontoren och verksamheterna. Därtill påverkar utbildningsnämndens eftersatta planering den närmaste tidens utbud av skolplatser.

För att klara prognostiserad ökning av antalet barn och elever måste samverkan mellan berörda parter struktureras i ett tidigt skede. De brister som uppkommit gällande samverkan påverkar både prognostisering och planeringen av nya platser i förskola och grundskola. De senaste åren har en positiv förbättring skett gällande samverkan men den bör vara mindre personberoende, mer strukturerad och styrd av riktlinjer.

Samverkan inom SAMS¹ bedöms inte fått tillräcklig genomslagskraft i respektive organisation. Det är viktigt att berörda nämnder och styrelser säkerställer att det arbete som sker inom SAMS sprids i respektive organisation. Detta gäller framför allt exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och utbildningsnämnden.

---

¹ Samordnad grundskoleplanering i Stockholm

Uppföljningen avseende tidigare lämnade rekommendationer visar att uppdrag och roller inom SAMS har förtydligats. Rutinerna för samverkan i planeringsprocessens tidiga skeden för att säkra tillgången på platser i förskolor och skolor har förbättras. Samverkan mellan utbildningsnämnden och SISAB fungerar bättre och planeringsarbetet sker i större utsträckning i samverkan. Däremot är rekommendationen att kommunstyrelsen bör följa upp utvecklingen av samverkansarbetet inte åtgärdad.

Utifrån granskningen rekommenderas stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och utbildningsnämnden att säkerställa att samverkan inom SAMS får genomslagskraft på samtliga nivåer i respektive nämnd. Dessutom bör stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden tillsammans med stadsdelsnämnderna samt utbildningsnämnden skapa former för strukturerad samverkan, både vad gäller prognostisering av barn och elever samt planering i stadsbyggnadsprocessen.

Nämnden har den 23 februari 2017 lämnat ett yttrande över rapporten. Av yttrandet framgår att nämnden delar revisionens bedömning att planeringsprocessen kan förbättras ytterligare. Nämnden har enligt yttrandet vidtagit flera åtgärder bland annat förbättrat samverkan med utbildningsnämnden.

Bostadsbyggandet, stadsbyggnadsprocessen (nr 1, 2017)

Revisionskontoret har genomfört en granskning av om stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden säkerställer en effektiv stadsbyggnadsprocess. I granskningen ingick stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden.

Den sammanfattande bedömningen är att stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden behöver utveckla stadsbyggnadsprocessen. I granskningen har framkommit exempel på områden där effektiviteten i stadsbyggnadsprocessen behöver förbättras. Det handlar främst om projektplanering, bemanning och arbetsfördelning.

Projekt planeras utifrån orealistiska tidplaner, vilket innebär att nästan alla projekts tidplaner inte kan hållas och därmed inte blir styrande för projektet. Bemanningen i projekten är viktig för en effektiv process. Minimeras antal byten av projektmedarbetare blir oftast processen snabbare. Många detaljplaner har godkänts/antagits av stadsbyggnadsnämnden i slutet av året de senaste åren. För att få en jämnare arbetsfördelning inom planavdelningen är det rimligt att projektplaneringen ses över. I nuvarande situation där över hälften

av alla detaljplaner beslutas i slutet av året finns risk att kvaliteten i handläggningen påverkas.

För att klara bostadsmålen krävs fortsatt arbete för att utveckla processerna. Inom staden har flera olika utvecklingsprojekt påbörjats för att effektivisera delprocesserna. Detta sker inom olika byggprojekt och i förvaltningarnas interna processer, vilket bland annat leder till förbättrad samverkan.

Utifrån granskningen rekommenderas stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden att samplanera projekt i tidigt skede för att säkra resurserna inom respektive bostadsprojekt. Dessutom rekommenderas att stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden säkerställer att bostadsprojekten planeras utifrån realistiska tidplaner bland annat för att få en bättre styrning i projekten. Stadsbyggnadsnämnden bör även se över planeringsprocessen i syfte att få en jämnare arbetsfördelning under året.

Nämnden ska lämna ett yttrande över rapporten senast den 21 april 2017.

Dialogen med medborgare i projektet Nya Slussen (nr 3, 2017)

Revisionskontoret har genomfört en granskning av om dialogen med medborgarna i projektet Nya Slussen sker enligt stadens riktlinjer och lagstiftning. Granskningen innefattar främst exploateringsnämnden men även kommunstyrelsen utifrån dess samordnande roll och till viss del stadsbyggnadsnämnden som ansvarar för planprocesserna.

Revisionens samlade bedömning är att dialogen med medborgarna i projektet Nya Slussen sker enligt stadens riktlinjer och lagstiftning. De flesta av dessa riktlinjer är dock inte politiskt beslutade, vilket betyder att den politiska styrningen av dialogen med medborgarna är relativt svag och bör stärkas. Om dialogen ska vara ett reellt forum för medborgerligt inflytande, så som det framgår av stadens politiskt antagna mål, är det rimligt att formerna för dialogen beslutas av stadens förtroendevalda. Kommunstyrelsen och exploateringsnämnden samt stadsbyggnadsnämnden bör därför ta ställning till formerna för dialogen med medborgarna.

Vidare visar granskningen att plan- och bygglagens krav på dialog med medborgare i planprocessen för detaljplanen kring buss-terminalen i Katarinaberget har följts. Roller och ansvar mellan berörda nämnder och mellan respektive förvaltning samt inom projektet avseende information och kommunikation med med-

borgarna avseende projektet är tydliggjorda. Åsikter och idéer från medborgarna hanteras i huvudsak på ett professionellt och effektivt sett i projektet, dvs. i enlighet med lagstiftningen samt de mål och riktlinjer som kan anses vara tillämpliga.

Nämnden ska lämna ett yttrande över rapporten senast den 21 april 2017.

Uppföljning av rapport 2012:4 om stadens och nämndernas arbete för att säkerställa att FN:s barnkonvention tillämpas

Tidigare lämnad rekommendation till stadsbyggnadsnämnden att utveckla sin styrning och genomföra uppföljningar av hur barnperspektivet hanteras i stadsplaneringen är delvis åtgärdat. Uppföljningen visar att stadsbyggnadsnämnden styrning och uppföljning har utvecklats. Nämnden har i verksamhetsplanen tagit fram ett nämndmål om barns rättigheter enligt barnkonventionen. Nämnden genomför ännu inte barnkonsekvensanalyser i alla stadsutvecklingsprojekt. När riktlinjerna avseende barnkonsekvensanalyser är antagna ska dessa implementeras och konsekvenser för barn ska redovisas i alla beslut som rör stadsutveckling.

Arbetsmiljöarbetet inom bygglovsavdelningen

En granskning har genomförts av nämndens styrning och uppföljning för att leva upp till gällande lagstiftning om arbetsmiljöansvar samt fullmäktiges mål om att vara en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor. Revisionskontorets bedömning är att stadsbyggnadsnämndens styrning och uppföljning av arbetsmiljöarbetet har förbättrats. Inom bygglovsavdelningen har personalen under flera år haft en ansträngd arbetssituation, vilket har framkommit i medarbetarenkäter och genom den höga personalomsättningen. Det utvecklingsarbete som påbörjades på bygglovsavdelningen under 2016 är starten på ett långsiktigt arbete för en förbättrad arbetsmiljö. Avdelningsledningen har tagit fram en plan för förbättringsarbetet under åren 2016-2018. För att nå målbilden om en attraktiv arbetsplats krävs att planerade åtgärder genomförs.

Nämnden bör beakta behovet av regelbundna bedömningar av risker för ohälsa. Därtill bör nämnden följa upp och dokumentera att vidtagna och planerade åtgärder leder till en förbättrad arbetsmiljö.

Intern kontroll

Informationssäkerhet

Med informationssäkerhet avses alla aktiviteter som syftar till bevarandet av konfidentiella uppgifter, riktighet och tillgängligheten hos information. Oavsett hur informationen är lagrad måste den hanteras och skyddas på korrekt sätt. I stadens riktlinjer för informationssäkerhet anges på vilket sätt verksamheterna ska agera för att initiera, införa, behålla och förbättra informationssäkerheten i staden.

Syftet med granskningen är att bedöma hur nämnden arbetar med informationssäkerhet utifrån stadens riktlinjer. Granskningen visar att nämnden till stor del arbetar systematiskt och följer upp informationssäkerheten utifrån stadens riktlinjer. Det finns en formaliserad och definierad organisation gällande informationssäkerhet inom nämnden. Nämnden genomför årligen väsentlighets- och riskanalyser inom ramen för internkontrollarbetet. Denna riskanalys har dock inte någon specifik koppling till informationssäkerhet. Utbildning kopplat till informationssäkerhet har genomförts under året. För incidentrapportering tillämpas stadens centralsystem RISK. Vid granskningstillfället hade inte några inte några incidenter kopplat till informationssäkerhet rapporterats. Granskningen visar också att det inte genomförs någon löpande uppföljning inom området informationssäkerhet.

I granskningen har också ingått att utifrån informationssäkerhet granska ett system som är centralt för verksamheten. Granskat system (Public 360) är informationsklassificerat. Den senaste klassificeringen gjordes 2013.

Nämnden rekommenderas att kontinuerligt genomföra informationsklassificeringar och riskanalyser samt koppla klassificeringen till arbetet med riskanalysen. Vidare bör nämnden tydliggöra hur incidenthantering, uppföljning och rapportering gällande informationssäkerhet ska ske.

Inköp och anskaffning av konsulttjänster

En uppföljande granskning har genomförts för att bedöma om den interna kontrollen avseende inköp/anskaffning av konsulttjänster är tillräcklig. Bedömningen är, precis som för 2015, att den interna kontrollen avseende inköp/anskaffning inte är helt tillräcklig. Vissa brister kopplat till följsamhet till avtal och avtalsuppföljning har iakttagits.

Bedömningen grundar sig på att det saknas rutin som säkerställer avtalstrohet samt dokumentation på uppföljningar och kontroller avseende inköp och fakturor. Nämnden rekommenderas att avtalsuppföljningen systematiseras.

Faktureringsrutiner

En uppföljande granskning avseende fakturering av avgifter har genomförts i syftet att bedöma om den interna kontrollen avseende avstämningsrutinerna för fakturering av avgifter är tillräcklig. Granskning sker även av om uppgifterna i redovisningen är aktuella, fullständiga och rättvisande.

Bedömningen är att den interna kontrollen i huvudsak är tillräcklig. Vissa brister som konstaterades vid 2014 och 2015 års granskningar kvarstår dock. Ett utvecklingsarbete pågår sedan år 2014 avseende faktureringsrutiner i syfte att minimera riskerna för fel. Tvåhandsprincip tillämpas i den utsträckning det anses möjligt och rationellt. Systematiska stickprovskontroller ska enligt uppgift införas.

Revisionskontoret rekommenderar att systematiska stickprovskontroller som komplement till tillämpad tvåhandsprincip vid fakturering införs och att rutinbeskrivningar/ anvisningar kompletteras med de förändringar som översynen av faktureringsprocesserna leder till. Det är även av vikt att utvecklingsarbetet fullföljs.

Bilaga 2 - Uppföljning av lämnade rekommendationer

Gransk- ningsår	Rekommendation	Åtgärdat			Kommentar	Följs upp
		Ja	Delvis	Nej		
ÅR 2013	<i>Synpunkter och klagomål</i> Nämnden rekommenderas att utveckla sina rutiner för att ta emot och i sitt förbättringsarbete använda synpunkter på sina verksamheter.	X			Uppföljning av synpunkter och klagomål har förbättrats.	
ÅR 2013	<i>Lönehantering</i> Nämnden rekommenderas att förvaltningens stöddokument avseende registrering av underlag för löneutbetalning ånyo kommuniceras ut i organisationen samt att genomförda kontroller dokumenteras.	X				
ÅR 2014	<i>Bygglovshantering avseende likabehandling</i> Förtydliga vad som är liten avvikelse från detaljplan för att ytterligare säkerställa att kommunallagens krav på likabehandling efterlevs.			X	Ej åtgärdat under 2016.	2017
ÅR 2014	<i>Leverantörsfakturor</i> Säkerställa ett fullständigt avtalsregister. Se över inköp för att koncentrera inköpen till färre leverantörer.		X		Förvaltningen uppger att de gör stickprov på leverantörsfakturor. Särskilt fokus läggs på att förvaltningen använder de upphandlade leverantörerna som finns inom staden. Stickprov utförs även på de leverantörsfakturor som överstiger prisbasbeloppet, för att säkerställa att de konteras på rätt konto och att hanteringen därmed blir korrekt. Stickproven dokumenteras dock inte. Förvaltningen har inte gjort någon översyn under året av antalet leverantörer och inköpsmönster.	2017

Granskningsår	Rekommendation	Åtgärdat			Kommentar	Följs upp
		Ja	Delvis	Nej		
ÅR 2014	<i>Faktureringsrutiner</i> Att förvaltningen fortsätter sitt utvecklingsarbete avseende fakturering av planavgifter och bygglovsavgifter samt tar fram kontrollpunkter som säkerställer en ändamålsenlig fakturering. Kontrollerna bör utföras så att tvåhandsprincip säkerställs. Informerar medarbetarna om innebörden av närstående-transaktioner och även vilka risker som finns när samma handläggare utför flera steg i handlägnings- och faktureringsprocessen.		X		Revisionskontoret rekommenderar att systematiska stickprovskontroller som komplement till tillämpad tvåhandsprincip vid fakturering införs och att rutinbeskrivningar/ anvisningar kompletteras med de förändringar som översynen av faktureringsprocesserna leder till. Systematiska stickprovskontroller ska enligt uppgift införas under 2017.	2017
ÅR 2014	<i>Analys av transaktioner på konton av ekonomisk eller förtroendekänslig betydelse</i> Säkerställa att tillräckliga underlag/specifikationer finns för samtliga redovisningstransaktioner för att erhålla en god kvalitet på räkenskapsmaterial. Säkerställa att det för redovisningstransaktioner som avser förtroendekänsliga poster, anges syfte samt att korrekt momsavdrag görs.	X			Alla leverantörsfakturor som konteras på representationskonton går via ekonomienheten för kontroll, där kontrolleras att moms samt syftet är korrekt. Ekonomienheten gör även stickprov på alla representationskonton för att se till att deltagarlista och syfte finns, samt att det är överordnad chef som har attesterat fakturan om chefen själv deltagit. Kontroller utförs även på alla leverantörsfakturor utan moms så att korrekt moms blir draget.	

Gransk- ningsår	Rekommendation	Åtgärdat			Kommentar	Följs upp
		Ja	Delvis	Nej		
P 1/ 2016	<i>Stadens bostadsbyggande</i> Stadsbyggnadsnämnden rekommenderas att tillse att beslutsunderlag om start-PM innehåller realistiska tidplaner med en bedömning av riskerna för försening bl.a. på grund av ett överklagande.			X	Rekommendationen från 2015 har följts upp i 2016 års granskning av bostadsbyggandet. I granskningen konstaterades att tidplanerna fortfarande inte är realistiska.	2017
P 6/ 2015	<i>Bostäder för personer med fysisk och psykisk funktionsnedsättning</i> Stadsbyggnadsnämnden rekommenderas att införa rutiner som säkerställer att information om planering för bostäder med särskild service framgår i dokumentation för program, start-PM och detaljplaner.			X	Enligt uppgift kommer rutiner implementeras under 2017 på planavdelningen.	2017
ÅR 2015	<i>Hantering av bostadsanpassningsbidrag</i> Rekommendationer: * Översyn av handläggningsrutinerna * Framtagande av handbok * Väntetiden till kontakt bör framgå av bekräftelsebrevet som skickas till sökanden. Förmedling av entreprenörer måste nämnden utreda om handläggningsrutinerna är förenliga med lagstiftning samt kommunens upphandlingspolicy.		X		Avdelningen har genomfört en översyn av handläggningsrutinerna för bostadsanpassningsbidragen och informationen till de sökande har förtydligats. Under senhösten 2016 har ett projekt startat i syfte att ta fram en digital BAB-handbok. Planen är att leverera en första version till sommaren 2017. När det gäller förmedling/hantering av entreprenörer inväntas den översyn som Boverket och Socialdepartementet gör avseenden lagen om bostadsanpassningsbidrag.	2017

Gransk- ningsår	Rekommendation	Åtgärdat			Kommentar	Följs upp
		Ja	Delvis	Nej		
År 2015	<i>Inköp och anskaffning av konsulttjänster</i> Förvaltningsspecifika dokumenterade rutiner bör utarbetas där det bl.a. framgår vilka kontroller som ska utföras för att öka spårbarheten gentemot beställning/avtal samt stärka den interna kontrollen. Dessutom rekommenderas att den kontinuerliga avtalsuppföljningen systematiseras.		X		Uppföljningen under 2016 visar att förvaltningsspecifika rutiner har utarbetats. Avtalsuppföljningen har inte systematiseras. Efter genomförd uppföljning rekommenderas nämnden även att stärka den interna kontrollen avseende uppföljning av avtalstrohet.	2017
P7/ 2016	<i>Lokalförsörjning, förskola och skola</i> Nämnden rekommenderas att säkerställa att samverkan inom SAMS får genomslagskraft på samtliga nivåer.					2017
P7/ 2016	<i>Lokalförsörjning, förskola och skola</i> Stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden tillsammans med stadsdelsnämnderna samt utbildningsnämnden bör skapa former för strukturerad samverkan, både vad gäller prognostisering av barn och elever samt planering i stadsbyggnadsprocessen.					2017
P1/ 2017	<i>Bostadsbyggandet, stadsbyggnadsprocessen</i> Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden rekommenderas att i tidigt skede samplanera projekten för att säkra resurserna inom respektive bostadsprojekt.					2017

Gransk- ningsår	Rekommendation	Åtgärdat			Kommentar	Följs upp
		Ja	Delvis	Nej		
P1/ 2017	<i>Bostadsbyggandet, stadsbyggnadsprocessen</i> Nämnden bör se över planeringsprocessen i syfte att få en jämnare arbetsfördelning under året.					2017
P3/ 2017	<i>Dialogen med medborgare i projektet Nya Slussen</i> Nämnden bör stärka den politiska styrningen av dialogen med medborgare genom att ta ställning till formerna för dialog med medborgarna.					2017
ÅR 2016	<i>Arbetsmiljöarbetet inom bygglovsavdelningen</i> Nämnden bör beakta behovet av regelbundna bedömningar av risker för ohälsa. Därtill bör nämnden följa upp och dokumentera att vidtagna och planerade åtgärder leder till en förbättrad arbetsmiljö.					2017
ÅR 2016	<i>Informationssäkerhet</i> Nämnden rekommenderas att kontinuerligt genomföra informationsklassificeringar och riskanalyser samt koppla klassificeringen till arbetet med riskanalysen. Vidare bör nämnden tydliggöra hur incidenthantering, uppföljning och rapportering gällande informations-säkerhet ska ske.					2017

Bilaga 3 - Bedömningskriterier

Revisionskontorets bedömningskriterier

För avsnitten Verksamhetens ändamålsenlighet och ekonomi och Intern kontroll används följande bedömningar:

<i>Tillfredsställande/Tillräcklig</i>	Kriterierna är i allt väsentligt uppfyllda
<i>Inte helt tillfredsställande/ Inte helt tillräcklig</i>	Brister finns som måste åtgärdas
<i>Inte tillfredsställande/ Inte tillräcklig</i>	Väsentliga brister finns som måste åtgärdas omgående

För avsnittet Bokslut och räkenskaper gäller följande bedömningar:

Rättvisande, Inte helt rättvisande eller Inte rättvisande

Verksamhetens ändamålsenlighet och ekonomi

Att verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt innebär att nämnden har uppnått kommunfullmäktiges mål samt följt de beslut, riktlinjer gällande lagstiftning och andra föreskrifter som gäller för verksamheten. Bedömningen avser såväl genomförandet som resultatet av verksamheten.

- Nämndens resultat lever upp till fullmäktiges mål, beslut, och riktlinjer.
- Nämnden genomfört sitt uppdrag med tillgängliga resurser.
- Nämndens verksamhet har bedrivits enligt gällande lagar, föreskrifter, riktlinjer m.m.
- Nämnden har haft en styrning och uppföljning mot mål och beslut.

Intern kontroll

Den interna kontrollen är en process som utförs av nämnd, förvaltningsledning och personal. Den är en integrerad del i verksamhetens styrning och uppföljning. Processen säkerställer, med en rimlig grad av säkerhet, att verksamheten drivs effektivt, att lagar, förordningar och andra regler följs samt att en tillförlitlig finansiell redovisning och rättvisande rapportering om verksamheten lämnas.

- Nämnden genomför årligen en riskanalys som fångar upp väsentliga risker samt hur de ska hanteras för att minimera risken för att verksamhetens mål inte uppnås.
- Nämndens organisation har en tydlig fördelning av ansvar och befogenheter som bidrar till att stödja verksamheten och att förhindra avsiktliga och oavsiktliga fel samt oegentligheter.
- Nämndens verksamhetsplan överensstämmer med fullmäktiges beslut om mål, uppdrag och budget. Nämnden har för varje verksamhetsområde fastställt mätbara/uppföljningsbara mål för ekonomi och verksamhet.
- Nämnden följer kontinuerligt och systematiskt upp ekonomi, verksamhet och kvalitet, såväl för verksamhet i egen regi som för sådan som uppdragits åt annan att utföra, analyserar väsentliga avvikelser samt vidtar åtgärder vid behov.
- Nämnden har ett fungerande informations- och kommunikationssystem för styrning, kontroll och uppföljning av verksamheten.
- Nämnden har riktlinjer och rutiner som bidrar till att säkerställa att verksamhetens mål uppfylls och att föreskrifter följs.
- Nämnden följer upp den interna kontrollen systematiskt och regelbundet för att säkra att den fungerar på ett betryggande sätt.

Bokslut och räkenskaper

Nämndens redovisning är upprättad enligt lagstiftning och god redovisningssed så att räkenskaperna ger en rättvisande bild av resultat och ställning.

- Nämndens bokslut är rättvisande.
- Nämndens räkenskaper är upprättade enligt kommunala redovisningslag och god redovisningssed.